

GÖRKƏMLİ ALİM, NƏCİB İNSAN

Arif Quliyev

İlk görüşümüz öten ilin sentyabr ayında onun kabinetində oldu. Öncədən qiyabi tanışam da, haqqında yetərincə məlumatım yox idi. İnternetin axtarış proqramı üzərindən adını və soyadını aradım. Eyni ad və soyadlı neftçi, hüquqşünas, professor, Xalq artisti, publisist, hətta digər sənət-peşə sahiblərinə təsadüf olursa da, onun haqqında ən yığcam bir qeydə, yazıya rast gəlmək müşkülə çevrildi. Layıq olduğuna rəğmən çağdaş ensiklopediyalarda, soruq-məlumat toplularında, təqvimlərdə ən adi informasiya belə qəhətə çıxmışdı...

Qalın, bəyaz qaşlarının altından parlayan bir cüt dərinmənalı, sual dolu gözlərini özümə zilləyərək: "Arif Səfiyev sizin haqqınızda mənə çox danışib..." – deyə uzun bir pauza verdi. Əslində o mənalı pauzası ilə mənə işarə edirdi ki, kristal saflığı, xeyirxahlığı, ədalətliyi, prinsipliliyi, peşakarlığı ilə tanınan, dövlətçiliyə sadıq Arif Səfiyevin uzun illər rəhbərlik etdiyi şöbəyə gəlmisiniz... Onun ənənələrini davam və inkişaf etdirə biləcəksinizmi?!

Pauzadan sonra rəhbərliyin tapşırığı ilə bir şikayət məktubunda qaldırılan problemə toxundu, araşdırılacaq materialın istiqamətini müəyyənləşdirdi, çoxillik təcrübəsinə söykənərək tövsiyələrini söylədi. Fikir mübadiləsi, mübahisəli məsələlərdə müdrik və məntiqli düşüncələri, həyatı misallardan yerli-yerində istifadə etməsi onu daha yaxından tanımağıma köməklik göstərirdi.

Eyni qurumda işləsək də, sıx-sıx olmayan görüşlərimizin birində essələr yazdığını, bu bədii nümunələri vaxtilə ilk olaraq Arif Səfiyevə oxuduğunu bildirdi. Doğrusu, texnika elmləri doktoru, professor, Azərbaycanın Dövlət mükafatı laureatı, Rusiya Tibbi Texnika Akademiyasının akademiki Arif Quliyev ilk baxışdan bədii yaradıcılıq sahəsindəki istedadı məni təəccübləndirdi. Ən azı ona görə ki, Azərbaycanın dövrü mətbuatından belə bir imza ilə tanış deyildim... Bu missiyanın mahiyyəti, məramı mənə xeyli gec məlum oldu... O, bir qədər fikirləşdikdən sonra təərəddüdlərə son qoydu və qəti qərara gələrək Moskvada nəşr edilmiş bir neçə esse kitabını da bağışladı...

Arif Zülfüqar oğlu Quliyev əslən qarabağlıdır, nəsil-nəcəbat etibarilə Şuşa istəblşməntinə, elitar dairəsinə mənsubdur. Tale elə gətirib ki, özü düz 85 il əvvəl – 3 fevral 1934-cü ildə Aşqabad şəhərində müəllim Zülfüqar Məhərrəm oğlunun ailəsində dünyaya göz açıb, orta məktəbi də doğulub boya-başa çatdığı şəhərdə bitirib. 1957-ci ildə Fərqanə Dövlət Pedaqoji İnstitutunun fizika

fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə başa vurduqdan sonra 23 yaşlı Arif Zülfüqar oğlu Azərbaycana gəlmiş, iyirmi ildən çox Respublika Elmlər Akademiyasının Fizika İnstitutunda çalışmışdır. O, burada kiçik elmi işçidən Təcrübə zavodu xüsusi konstruktor bürosunun direktoru vəzifəsində yüksəlib, uğurlu həyat yolu keçib. Elmin sirləri-sehrləri aləminə baş vurub, o vaxtlar SSRİ məkanında məxfilik qri fi altında mühafizə edilən fizikanın açılmamış qatlarını araşdırıb,

uğurlu nəticələrə nail olub. Səmərali elmi tədqiqatları nəticəsində 1971-ci ildə - 37 yaşında texnika elmləri doktoru elmi dərəcəsi və 1972-ci ildə professor elmi adı alıb.

Azərbaycan KP MK və Nazirlər Sovetinin 27 aprel 1972-ci il tarixli qərarı ilə AEA Fizika İnstitutunun beş əməkdaşı ilə müştərək Arif Zülfüqar oğlu Quliyev "Mürəkkəb yarımkeçirici birləşmələrin alınması, xassələrinin tədqiqi və onların əsasında müxtəlif çeviricilərin (termoelektrik, aşırıcı və yaddaşlı cihazların, lazer və spontan şüalanma mənbələrinin, qəbuledicilərinin və modulyatorlarının) yaradılması" adlı elmi tədqiqat əsərinə görə Azərbaycan Respublikası Dövlət mükafatına layiq görülmüşdür. Bu böyük və nüfuzlu mükafat sabiq sovet respublikaları arasında ilk hadisə idi. O vaxt ölkənin ilk Dövlət mükafatını ən gənc elmlər doktoru və professoruna Ümummilli lider Heydər Əliyev təqdim etmişdir. İftixar hissi yaşadan bu hadisə Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi istiqamətində cəsəratlı addım olmaqla yanaşı, həm də o dövrün gənc, istedadlı alimlərinə

dövlət tərəfindən verilən yüksək dəyər və qayğı nümunəsi idi.

Elm və texnika sahəsində Azərbaycan Dövlət Mükafatı Komitəsinin sədri, akademik Murtuza Nağıyev "Elmi axtarışların geniş üfüqləri" ("Kommunist" qəzeti, 29.04.1972) adlı müsahibəsində tədqiqat işinin elmi mahiyyətini xüsusi vurğulayaraq demişdir: "Fizika İnstitutunda yarımkeçirici elektronika sahəsində aparılan tədqiqatlar respublikamızın hüduqlarından çox-çox uzaqlarda geniş şöhrət qazanmışdır. Bu tədqiqatlar əsasında alimlər bir sıra yarımkeçirici materiallar, cihazlar və qurğular yarada bilmişlər. Əlahiddə dəniz özüllərini katodla qorumaq üçün cihaz, tibbi-bioloji tədqiqatlar üçün aparatlar, tibbi məqsədlər üçün yarımkeçirici-soyuducu qurğular silsiləsi bu qəbildəndir.

Fizika İnstitutunda ilk dəfə olaraq bəzi mürəkkəb materialların dəyişdirilməsi və yadda qalması effekti aşkara çıxarılmışdır ki, bunun da sayəsində prinsip etibarilə yeni idarə olunan diodlar yaratmaq mümkündür.

Mürəkkəb yarımkeçirici birləşmələrin əldə edilməsi, onların xassələrinin öyrənilməsi və bunun əsasında müxtəlif çeviricilərin yaradılması ilə bağlı işlər kompleksi üçün Fizika İnstitutu əməkdaşlarının bir qrupu – texnika elmləri doktoru Arif Zülfüqar oğlu Quliyev və fizika-riyaziyyat elmləri namizədləri ... texnika sahəsində Dövlət mükafatına layiq görülmüşlər".

Akademik Murtuza Nağıyevin tədqiqat işi haqqındakı yığcam və dolğun düşüncələrində elmi yeniliyin tutumu və beynəlxalq miqyaslı əhəmiyyəti yetərincə aydın ifadə edilib.

Professor Arif Quliyev 1978-ci ildə Moskvada, SSRİ Elektro-Texnika Nazirliyinin "Kvant" Elmi-İstehsalat Birliyində şöbə müdiri vəzifəsinə dəvət olundu. O, burada dövlət müstəqilliyimizin bərpa edildiyi vaxta – 1991-ci ilə qədər məxfi istehsalat sahəsində çalışdı, bir sıra ixtiralarına görə patent aldı.

1991-1994-cü illərdə əsə Yeni Texnologiyalar İnstitutunda rəhbər vəzifələrdə fəaliyyət göstərdi.

Arif müəllim ölkəmiz üçün çətin vaxtlarda, xüsusilə 1994-2003-cü illərdə Azərbaycan Aero-Kosmik Agentliyinin direktor müavini, direktorun müşaviri vəzifələrində çalışdı, bilik və bacarığını gənc, müstəqil respublika üçün böyük gələcəyi olan aero-kosmonavtika sahəsinə həsr etdi.

Qürurlandırıcı faktıdır ki, professor Arif Quliyev 1992-ci ildə Rusiya Tibbi Texnika Akademiyasının akademiki, 1996-cı ildə isə Beynəlxalq Mühəndislik Akademiyasının həqiqi üzvü seçilib.

Onun taleyi, həyat yolu 2003-cü ildən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyası ilə sıx bağlıdır. Uzun illərdə ki, AAK-da Rəyasət Heyətinin üzvü, baş elmi katib, hazırda isə bu qurumun aparat rəhbəridir.

Uzun illər Ali Attestasiya Komissiyasına rəhbərlik etmiş akademik Arif Mehdiyev hamkarı, professor Arif Quliyev haqqında yazırdı: "A.Z.Quliyev AAK-da işlədiyi müddət ərzində işgüzar, bacarıqlı, prinsiplial, səriştəli bir işçi kimi özünü tanımaqda kollektivin xüsusi hörmətini qazanıb. Özünə və rəhbərlik etdiyi şöbələrin işçilərinə qarşı ciddi olmaqla yanaşı, səmimiyyəti, Rəyasət Heyətinin və Kollegiyanın iclaslarına hazırlıq və onların yüksək səviyyədə keçirilməsinə məsuliyyətlə yanaşır. Xidmətində ciddi və qayğıkeşdir. Daxili intiza-

mın qorunmasında tələbkəkdir. İşdəki nöqsanları vaxtında aşkarlayır və tez bir zamanda aradan qaldırılmasına say göstərir. Kollektivin ictimai işlərində yaxından iştirak edir".

Akademik Arif Mehdiyevin professor Arif Quliyev haqqında düşüncələri alimin iş dünyası, görünən tərəfi barədə gerçəkliyə

söykənən ictimai portretidir. Müşahidələrə əsasən söyləmək olar ki, Arif Zülfüqar oğlunun iş dünyası ilə paralel, eyni zamanda, mübhəm, sirlili-sehrlili bir iç dünyası da var. Çalışdığı sahələrdə bağlı məxfi məlumatların böyük bir hissəsi bu gün aktuallığını, gizliliyini itirsə də, ürayində dəfn etdiyi sirləri sirdaşları ilə də bölüşmək təşəbbüsündə bulunmur. Ciddi məxfiliyə malik elmi sirləri yarım əsrərdən çox daşıyıcısı olan bir insanın, alimin həssas ürayini qorumaq məqsədilə bədii yaradıcılıqla məşğulluğu, güman edirəm ki, başadüşüldür.

Arif müəllimin müxtəlif illərdə Moskvada nəşr etdirdiyi "Qadın gəzəlliyi haqqında söz", "İştah", "Badalaq" və b. yığcamhəcmli esse kitabçaları onun fəlsəfi düşüncələrinin, poetik müşahidə qabiliyyətinin təzahürü olmaqdan daha çox məzmun və formanın vəhdəti, bənzərsiz biçim axtarışları baxımından da əbədi-nəzəri düşüncəmə tarəvat, yeni ovqat gətirə biləcək bədii detallarla zəngindir.

Professor Arif Quliyevin məxfilik qri fi altında çətilənməmiş həm elmi-tədqiqat işləri, həm də ədəbi-bədii nümunələri yeni nəslin araşdırıcılarına əlçatan, açıq olmalıdır. Onun həyatı və elmi yaradıcılığı çağdaş gənclik üçün bənzərsiz örnək, tarixi nümunədir.

Azərbaycan elminin görkəmli nümayəndələrindən biri, mənalı və dolğun həyatını ölkəmizin texniki tərəqqisinə, yüksək ixtisaslı elmi kadrların attestasiyasına həsr etmiş, fizika və tibbi texnika sahəsində yüzdən çox məqalənin və patentin müəllifi, Azərbaycanın Dövlət mükafatı laureatı, Rusiya Tibbi Texnika Akademiyasının akademiki, Beynəlxalq Mühəndislik Akademiyasının həqiqi üzvü, texnika elmləri doktoru, professor Arif Zülfüqar oğlu Quliyevin 85 yaşını tamam olur.

Səmimiyyəti, ləyaqəti, həssaslığı, diqqətçilliyi, qayğıkeşliyi, təvazökarlığı ilə tanınan və sevilən Arif Zülfüqar oğlunu 85 illik yubileyi münasibətilə təbrik edir, ona möhkəm cansağlığı, elmi və bədii yaradıcılığında uğurlar arzulayıram! ♦

Asif Rüstəmli
fiziologiya elmləri doktoru, professor